

หลักพุทธธรรมกับการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน* BUDDHADHAMMA AND DAILY LIFE IN PRESENT AGE

พระมหาพิพัฒพงษ์ ฐิตธมฺโม Phramaha Phipatpong Thitadhammo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: phipatpong31@gmail.com

บทคัดย่อ

ศาสนาเป็นสิ่งที่มีความยาวนาน ในระยะแรกศาสนาเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อขจัดความหวาดกลัวสิ่งต่างๆ ที่ล้อมรอบตัวของมนุษย์ คิดว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของผู้มีฤทธิ์มากกว่าตน เมื่อมนุษย์เริ่มเรียนรู้ธรรมชาติมากขึ้นและเกิดเป็นศาสนาที่มีเหตุผลเข้ามาเป็นแบบแผนและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ความเชื่อศรัทธาในกิจกรรมหรือพิธีกรรมต่างๆ ของแต่ละศาสนาก็กลายมาเป็นประเพณี วัฒนธรรมที่ทำสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน สำหรับคนไทยแล้ว ศาสนาเป็นสถาบันสำคัญของสังคมไทยโดยยอมรับศาสนาพุทธ เป็นศาสนาสำคัญประจำชาติและเปิดโอกาสให้บุคคลนับถือศาสนาต่างๆ ได้โดยอิสระ ยอมให้ศาสนาสำคัญทั้งปวงตั้งอยู่ในประเทศไทยได้ เช่นศาสนาคริสต์ อิสลาม พราหมณ์ ฮินดู เป็นต้น แต่ศาสนาพุทธเป็นจุดรวมจิตใจของคนไทยส่วนใหญ่ จึงได้ยึดหลักธรรมมาเป็นพื้นฐานของชีวิตเพื่อที่จะนำไปสู่ความมั่นคงของประเทศด้วย นอกจากศาสนาพุทธแล้ว ยังนำสิ่งที่มีคุณค่าของศาสนาอื่นมาผสมผสานกับหลักของศาสนาพุทธด้วย เช่น พิธีกรรมของพราหมณ์ในการตั้งศาลพระภูมิ การขึ้นบ้านใหม่ การเข้าร่วมทำกิจกรรมกับศาสนาอื่น โดยไม่ถือว่าเป็นการเสื่อมเสียหรือเป็นบาป ยอมรับการทำงานกับคนต่างศาสนาได้ไม่เป็นการอุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกันของครอบครัว และยังให้การคุ้มครองป้องกันศาสนาและลัทธิความเชื่อทั้งหลายที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักมงคล 38 ที่ว่าด้วยหลักธรรมที่ส่งผลต่อผู้ปฏิบัติจะมีจิตใจที่สะอาด บริสุทธิ์ บริบูรณ์ หมดกิเลส

คำสำคัญ : หลักพุทธธรรม, การดำเนินชีวิต, ยุคปัจจุบัน

Abstract

Religion has been being for a long time and in the early stages, religion was set up to eliminate fear that surrounds the human body. The natural phenomena that arose from the actions of those who were more powerful than themselves. When humans began to learn more about nature and emerge as a rational religion into a pattern and a way of life, faith in various activities or rituals of each religion became a tradition and a culture that had continued for a long time. For Thai people, religion is an important institution of Thai society by accepting

* Received: July 29, 2020, Revised: August 20, 2020, Accepted: August 20, 2020

Buddhism and is an important national religion and allows people to freely worship various religions, allowing all major religions to live in Thailand such as Christianity, Islam, Brahma, Indy, etc. However, Buddhism is the whole point of the minds of most Thai people. Therefore, adhering to the principles of life as a basis for the country's security besides Buddhism also bringing valuable things of other religions together with the principles of Buddhism, such as the ritual of the Brahmin in the setting up of the shrine new house, participation in activities with other religions without being considered as degrading or sinful accepting marriages with non-religious people is not an obstacle to family coexistence. They have also provided protection against religion and beliefs that are not contrary to public morals in accordance with Mangkala Sutta 38 principles that apply to the principles that encourage the practitioner to have a clean, pure and complete mind.

Keywords: Buddhadhamma, Daily life, Present Age

บทนำ

ศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับใช้ประกอบในการดำรงชีวิตประจำวัน เพราะศาสนามีคุณค่ามากมายต่อมนุษย์ในด้านจิตใจซึ่งถือว่าสูงกว่าคุณค่าทางวัตถุ เป็นที่พึ่งทางใจทำให้มนุษย์ไม่อ้างว้างเวลาประสบปัญหาในชีวิต ผู้มีปัญหาย่อมสามารถนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาซึ่งตนนับถือและเลื่อมใสศรัทธานำพาชีวิตให้ไปสู่เป้าหมายที่ตนได้ตั้งไว้ ศาสนิกชนทุกศาสนาคงไม่ตกเป็นเครื่องมือของอำนาจใฝ่ต่ำ เพราะคำสอนทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี สอนให้มนุษย์ละเว้นจากความชั่วทั้งปวง เป็นเครื่องแยกมนุษย์ออกจากสัตว์ ศาสนาจึงเป็นเหมือนประทีปส่องโลกเราให้สว่างไสวด้วยความรู้แจ้ง และยังสอนให้มนุษย์รักสามัคคี มีความยุติธรรมต้องการปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้อง รักความเมตตากรุณา ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า ไม่อิจฉาริษยา พยาบาทต่อกัน เมื่อพิจารณาหลักธรรมมงคล 38 ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาต่างๆ จะเห็นว่ามีคุณสมบัติคล้องกันในการปลูกฝังความเป็นคนดี และศาสนิกชนสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ คือ เว้นจากการทำชั่วและมุ่งทำความดี ทุกศาสนาสอนให้ละเว้นการกระทำความชั่วและทำแต่ความดีทั้งสิ้น เพื่อให้ศาสนิกชนทั้งหลายเป็นคนดีนั่นเอง ถึงแม้แนวทางปฏิบัติของแต่ละศาสนาอาจมีข้อแตกต่างกันไป เช่น พระพุทธศาสนามีศีล คือ ข้อห้าม และธรรมะ คือ หลักสำหรับเป็นข้อปฏิบัติ (ปิ่น มุทุกันต์, วิทยา, 2502, หน้า 14-16) การเสียสละหรือการสังคัมสงเคราะห์ เมื่อมนุษย์มีความรักความเมตตาแล้ว ก็จะมี ความเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และให้การสังเคราะห์ซึ่งกันและกัน ศาสนาต่างๆ จึงสอนให้สังเคราะห์กันด้วยความเมตตากรุณาไม่ใช่หวังผลตอบแทน แต่เน้นการเสียสละด้วยความบริสุทธิ์ใจ

บทความนี้จะได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมกับการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน โดยการนำหลักหลักพุทธธรรม คือ มงคล 38 ประการ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตปัจจุบัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี

วิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมปัจจุบัน

การดำเนินชีวิตของคนเรานั้น ในความหมายหนึ่งก็คือ การบริโภค การเสพ หรือใช้ประโยชน์จากสิ่งต่างๆ การใช้เวลาเป็นนั่น เป็นส่วนหนึ่งของการรู้จักบริโภค ซึ่งเป็นความหมายอย่างหนึ่งของการดำเนินชีวิต เป็นคนเราที่จะเป็นอยู่อย่างดีนั้นจะต้องดำเนินชีวิตเป็น คือรู้จักดำเนินชีวิตนั่นเอง ถ้าใครรู้จักดำเนินชีวิต ชีวิตนั้นก็จะเป็นชีวิตที่ดีงาม เป็นชีวิตที่พัฒนาเจริญก้าวหน้า ประสบประโยชน์สุข แต่ถ้าดำเนินชีวิตไม่เป็นก็มีแต่ขาดทุนและประสบต่อความทุกข์และความเสื่อม ฉะนั้นจะต้องรู้จักดำเนินชีวิต หรือดำเนินชีวิตเป็นในบรรดา กิจกรรมทั้งหลายของการดำเนินชีวิตเป็นนั่น อันหนึ่งก็คือ การใช้เวลาเป็น การดำเนินชีวิตเป็นนี้ เป็นหลักที่สำคัญ ก็เลยจะขอพูดถึงเรื่องการดำเนินชีวิตเป็นเสียด้วยเพื่อให้เห็นองค์รวม เพราะในยุคนี้เราถนัดเรื่องความคิดเกี่ยวกับองค์รวม การใช้เวลาเป็นนั่นเป็นเพียงส่วนหนึ่ง หรือเสียหนึ่งของการดำเนินชีวิตเป็น ถ้าเราจะทำให้ได้ประโยชน์ครบถ้วนจะต้องมองเห็นองค์รวมของการดำเนินชีวิตเป็นนั่น เพราะจะต้องต่อสู้กับปัญหาน้อยใหญ่นานับการ ทั้งปัญหาการครองชีวิต ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และปัญหาสุขภาพอนามัย ซึ่งแต่ละคนก็มีปัญหาที่แตกต่างกันไปคนละหลายปัญหา ชีวิตควรเป็นอยู่อย่างมีความสุข เมื่อคนที่เคยรู้จักคุ้นเคยเคยพบกัน คำถามประโยคที่สองหลังจากกล่าวคำว่า สวัสดีเป็นการทักทายคือ สบายดีไหม “คำว่าสบายดี” ในความหมายก็คือ มีความสุขเพราะมนุษย์โดยทั่วไปพากันแสวงหาความสุข ความสุขจึงเป็นเป้าหมายใหญ่ของชีวิต ความสุขมีทั้งสุขแบบโลก และสุขแบบธรรม สุขแบบโลกเป็นความสุขของชาวโลก หรือชาวบ้านซึ่งได้แก่พวกคฤหัสถ์ หรือฆราวาสจะพึงมีส่วนสุขแบบธรรมเป็นความสุขเกิดจากฉานสมบัติ และภาวะที่ไม่มีกิเลส หรือปราศจากความทุกข์ทางใจ

มงคลสูตร : หลักพุทธธรรมที่สนับสนุนการอยู่ร่วมกันของประชาชนในสังคมปัจจุบัน

มนุษย์เราจะมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยปราศจากหลักธรรมหรือคุณธรรมย่อมไม่ได้ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมจะต้องกินและต้องบริโภค การทำมาหากินของมนุษย์นั้นเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง ประกอบกับธาตุแท้ของมนุษย์นั้นมันง่ายเห็นแก่ตัว ชอบเอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่นหากมนุษย์ขาดหลักธรรมหรือคุณธรรมประจำใจแล้ว การดำรงชีวิตจะต้องมีการกระทบกระทั่ง ทะเลาะวิวาทหมาดหมางถึงกับรบราฆ่าฟันทำศึกสงครามกันได้ แต่อย่างไรก็ตามเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ได้รับการฝึกอบรมสั่งสอนในด้านคุณธรรม ศีลธรรมกันมาเป็นเวลาช้านานแล้วจึงทำให้บุคคลมีความสำนึกในศีลธรรมจริยธรรมอยู่ในใจ เหตุการณ์รุนแรงต่างๆ จึงเกิดขึ้นได้ยาก

การนำเอาหลักธรรมไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตมีหลายวิธี คือ อาจจะเริ่มต้นด้วยหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่ง แล้วยึดถือปฏิบัติ ซึ่งอาจนำหลักการปฏิบัติตามหัวใจสำคัญของพุทธศาสนาตามหลักมงคล 38

มงคล คือ เหตุแห่งความสุข ความก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ให้พุทธศาสนิกชนได้พึงปฏิบัติ นำมาจากบทมงคลสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสตอบปัญหาเทวดาที่ถามว่า คุณธรรมอันใดที่ทำให้ชีวิตประสบความเจริญหรือมี “มงคลชีวิต” ซึ่งมี 38 ประการ (บุญมา จิตจรัส, 2533, หน้า 47) ได้แก่

1. การไม่คบคนพาล ท่านว่าลักษณะของคนพาลมี 3 ประการคือ 1) คิดชั่ว คือ การมีจิตคิดอยากได้ในทางทุจริต มีความพยาบาท และมีจลาถิภูติ คือ เห็นผิดเป็นชอบ 2) พูดชั่ว คือ คำพูดที่ประกอบไปด้วยวจีทุจริต เช่น พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อ 3) ทำชั่ว คือ ทำอะไรที่ประกอบด้วยกายทุจริต เช่น การฆ่าสัตว์ ลักขโมย น้อโกงฉุดคร่าอนาจาร ประพฤติผิดในกาม

2. การคบบัณฑิต บัณฑิต หมายถึง ผู้ทรงความรู้ มีปัญญา มีจิตใจที่งาม และมีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องรู้ดีรู้ชั่ว มีลักษณะดังนี้คือ 1) เป็นคนคิดดี คือ การไม่คิดละโมภ ไม่พยาบาทปองร้ายใคร รู้จักให้อภัย เชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ ความกตัญญูรู้คุณ เป็นต้น 2) เป็นคนพูดดี คือ วาจาสุจริต พูดจริง ทำจริงไม่โกหก ไม่พูดหยาบ ถากถาง นินทาว่าร้าย 3) เป็นคนทำดี คือ ทำอาชีพสุจริต มีเมตตา ทำทานเป็นปกตินิสัย อยู่ในศีลธรรม ทำสมาธิภาวนา

3. การบูชาบุคคลที่ควรบูชา การบูชา คือ การแสดงความเคารพบุคคลที่เรานับถือยกย่อง เลื่อมใสในบุคคลนั้น ซึ่งการบูชาแบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ 1) อามิสบูชา คือ การบูชาด้วยสิ่งของ เช่น การนำเงินให้พ่อแม่ไว้ใช้จ่าย หรือมอบทรัพย์สินให้พ่อแม่ หรือการนำดอกไม้ ธูปเทียนไปบูชาพระก็ถือเป็นอามิสบูชา เป็นต้น 2) ปฏิบัติบูชา คือ การบูชาด้วยการเจริญสมาธิภาวนา การฝึกจิตให้ไม่ฟุ้งซ่าน เห็นความจริงในความเป็นไปของโลก เป็นต้น

4. การอยู่ในถิ่นอันสมควร ถิ่นอันสมควรควรประกอบด้วยสิ่งแวดล้อม 4 อย่าง ได้แก่ 1) อากาศเป็นที่สบาย หมายถึง อยู่แล้วสบาย เช่น สะอาด เดินทางไปมาสะดวก อากาศดี เป็นแหล่งชุมชน ไม่มีแหล่งอบายมุข เป็นต้น 2) อาหารเป็นที่สบาย หมายถึง อาหารการกินอุดมสมบูรณ์ เช่น มีแหล่งอาหารที่สามารถจัดซื้อหาได้ง่าย เป็นต้น 3) บุคคลเป็นที่สบาย หมายถึง ที่ที่มีคนดี จิตใจโอบอ้อมอารี ถ้อยทีถ้อยอาศัย มีศีลธรรม ไม่มีโจร นักเลง หรือใกล้แหล่งอิทธิพล เป็นต้น 4) ธรรมะเป็นที่สบาย หมายถึง มีที่พึ่งด้านธรรมะ มีที่พึ่งธรรม เช่น มีวัดอยู่ในละแวกนั้น มีโรงเรียนหรือแหล่งศึกษาหาความรู้ เป็นต้น (พระธรรมมหาวิรนิวัตร, 2503), หน้า 25)

5. เคยทำบุญมาก่อน บุญ มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้คือ 1) ทำให้กาย วาจา และใจ สะอาดได้ 2) นำมาซึ่งความสุข 3) ติดตามไปได้ หมายถึง บุญจะติดตัวเราไปได้ตลอดจนถึงชาติหน้า 4) เป็นของเฉพาะตน หมายถึง ขอยืม หรือแบ่งกันไม่ได้ ทำเองได้เอง 5) เป็นที่มาของโภคทรัพย์ทั้งหลาย คือ ว่าผลของบุญจะบันดาลให้เกิดขึ้นได้เองโดยไม่ได้หวังผล 6) ให้มนุษย์สมบัติ ทิพย์สมบัติ และนิพพานสมบัติแก่เราได้ หมายถึง ความสมบูรณ์ตั้งแต่ทางโลกจนถึงนิพพานได้เลย 7) เป็นปัจจัยให้ถึงซึ่งนิพพาน ก็คือเป็นปัจจัยในการส่งเสริมให้บรรลุถึงนิพพานได้เร็วขึ้นเมื่อปฏิบัติ 8) เป็นเกราะป้องกันในวิภวสังสาร หมายถึง ในวงจรการเกิด แก่ เจ็บ ตาย หรือที่เรียกว่าเวียนว่ายตายเกิดนั้นบุญจะคุ้มครองให้ผู้นั้นเกิดในที่ดี อยู่อย่างมีความสุข หรือตายอย่างไม่ทรมาน

6. การตั้งตนชอบ หมายถึง การดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมาย ด้วยความถูกต้องและสุจริต อยู่ในสัมมาอาชีพ มีแผนการที่จะไปให้ถึงจุดหมายนั้นด้วยความไม่ประมาท มีการเตรียมพร้อม และมีความอดทนไม่ละทิ้งกลางคัน

7. ความเป็นพหูสูต คือ เป็นผู้ที่ฟังมาก เล่าเรียนมาก เป็นผู้รอบรู้ โดยมีลักษณะดังนี้คือ 1) รู้ลึก คือ การรู้ในสิ่งนั้นๆ เรื่องนั้นๆ อย่างหมดจดทุกแง่ทุกมุม อย่างมีเหตุมีผล รู้ถึงสาเหตุจนเรียกว่าความชำนาญ 2) รู้รอบ คือ การรู้จักช่างสังเกตในสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น เหตุการณ์แวดล้อม เป็นต้น 3) รู้กว้าง คือ การรู้ในสิ่งใกล้เคียงกับเรื่องนั้นๆ ที่เกี่ยวข้องกัน สัมพันธ์กัน เป็นต้น 4) รู้ไกล คือ การศึกษาถึงความเป็นไปได้ ผลในอนาคต เป็นต้น

8. การรอบรู้ในศิลปะ ศิลปะ คือ สิ่งที่แสดงออกถึงความงดงาม และมีความสุนทรีย์ คนมีศิลปะควรต้องฝึกให้มีคุณสมบัติเหล่านี้ไว้ในตัว คือ 1) มีศรัทธาในความงามของสิ่งต่างๆ 2) หมั่นสังเกตและพิจารณา 3) มีความประณีต อารมณ์ละเอียดอ่อน 4) เป็นคนสุขุม มีความคิดสร้างสรรค์

9. มีวินัยที่ดี วินัย คือ ข้อกำหนด ข้อบังคับ กฎเกณฑ์เพื่อควบคุมให้มีความเป็นระเบียบ มีทั้งวินัยของสงฆ์และของคนทั่วไป วินัยของสงฆ์มีทั้งหมด 7 อย่างหรือเรียกว่า อนาคาริยวินัย วินัยของบุคคลทั่วไปก็มี 10 อย่าง คือ การละเว้นจากอกุศลกรรม 10 ประการ

10. กล่าววาจาอันเป็นสุภาสิต วาจาอันเป็นสุภาสิต หมายถึง คำพูดที่ดี มีประโยชน์ต่อผู้ฟังซึ่งประกอบด้วยลักษณะดังนี้ 1) ต้องเป็นคำจริง คือ ข้อมูลที่ถูกต้อง มีหลักฐานอ้างอิงได้ ไม่ได้ปั้นแต่งขึ้นมาพูด 2) ต้องเป็นคำสุภาพ คือ พูดด้วยภาษาที่สุภาพ มีความไพเราะในถ้อยคำ ไม่มีคำหยาบโลน หรือคำด่า 3) พูดแล้วมีประโยชน์ คือ มีประโยชน์ต่อผู้ฟัง ถ้าหากนำแนวทางไปคิด หรือปฏิบัติในทางสร้างสรรค์ 4) พูดด้วยจิตที่มีเมตตา คือ พูดด้วยจิตใจที่มีความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง มีความจริงใจต่อผู้ฟัง 5) พูดได้ถูกกาลเทศะ คือ พูดในสถานที่เหมาะสม และในเวลาที่เหมาะสม โดยความเหมาะสมจะมีมากน้อยเช่นไรก็ขึ้นอยู่กับเรื่อง πουพูด

11. การบำรุงบิดามารดา การทดแทนพระคุณบิดามารดา สามารถทำได้ดังนี้ระหว่างเมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ ก็เลี้ยงดูท่านเป็นการตอบแทน ช่วยเหลือเป็นธุระเรื่องการทำงานให้ท่านดำรงวงศ์ตระกูลให้สืบไปไม่ทำเรื่องเสื่อมเสีย รวมทั้งประพฤติดนให้ควรแก่การเป็นสืบทอดมรดกจากท่าน ครั้นเมื่อท่านล่วงลับไปแล้วก็ทำบุญอุทิศกุศลให้ท่าน

12. การสงเคราะห์บุตร คำว่า “บุตร” นั้น มีอยู่ 3 ประเภทได้แก่ 1) อภิชาติบุตร คือ บุตรที่มีความดี คุณธรรม และความสามารถเหนือกว่าบิดามารดา 2) อนุชาติบุตร คือ บุตรที่มีความดี คุณธรรม และความสามารถเสมอบิดามารดา 3) อวชาติบุตร คือ บุตรที่มีความดี คุณธรรม และความสามารถต่ำกว่าบิดามารดา การที่เราเป็นพ่อเป็นแม่ของบุตรนั้นมีหน้าที่ที่ต้องให้กับลูกของเราคือ 1) ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว 2) ปลูกฝังสนับสนุนให้ทำความดี 3) ให้การศึกษาหาความรู้ 4) ให้ได้คู่ครองที่ดี 5) มอบทรัพย์ให้ในโอกาสอันควร

13. การสงเคราะห์ภรรยา ลักษณะของภรรยาแบ่งออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ 1) วรภริยา หมายถึง ภรรยาเสมอด้วยเพชรฆาต เป็นพวกที่มีจิตใจคิดไม่ดี ชอบทำร้าย ชอบด่าทอสาปแช่ง คิดฆ่าสามี หรือมีชู้กับชายอื่น 2) โจริภริยา หมายถึง ภรรยาเสมอด้วยโจร เป็นคนล้างผลาญ สร้างหนี้สิน หาได้เท่าไรก็ไม่พอหรือเอาเรื่องในบ้านไปโพทนาให้คนข้างนอกรับรู้ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง 3) อัยยาภริยา หมายถึง ภรรยาเสมอด้วยนาย เป็นคนชอบข่มสามีให้อยู่ในอำนาจ ไม่ให้เกียรติสามี เมื่ออยู่ต่อหน้าผู้อื่น ชอบสั่งการหรือเอาแต่ใจตัวเอง เห็นสามีเป็นคนไร้ความสามารถ แต่ตัวเองเป็นผู้นำ 4) มาตาภริยา หมายถึง ภรรยาเสมอด้วยแม่ คือ ผู้ที่มีความรักต่อสามีอย่างสุดซึ้ง ไม่เคยทอดทิ้งแม้ยามทุกข์ยาก ป่วยไข้ ไม่ทำให้มีเรื่องสะเทือนใจ 5) ภคินีภริยา หมายถึง ภรรยาเสมอด้วยน้องสาว คือ ผู้ที่มีความเคารพต่อสามีในฐานะพ่อบ้าน แต่ขัดใจกันบ้างตามประสาคนใกล้ชิดกันแล้วก็ให้อภัยกัน โดยไม่คิดพยาบาท เดินตามแนวทางของสามี ต้องฟังพาสามี 6) สขีภริยา หมายถึง ภรรยาเสมอด้วยเพื่อน ต่างคนต่างก็มีอะไรที่เหมือนกัน ความสามารถพอกัน ไม่จำเป็นต้องพึ่งพากัน ไม่ค่อยยอมกัน เป็นตัวของตัวเอง แต่ก็รักกันและช่วยเหลือกันโดยต่างคนต่างทำหน้าที่ของตัวเอง 7) ทาสีภริยา หมายถึง ภรรยาเสมอด้วยคนรับใช้ คือ ภรรยาที่อยู่ภายใต้คำสั่งสามีโดยไม่มีข้อโต้แย้ง สามีเป็นผู้เลี้ยงดู สั่งอะไรก็ทำอย่างนั้นแม้จะไม่เห็นด้วยก็ไม่ออกความเห็น อดทนทำงานตามหน้าที่ตามแต่สามีจะสั่งการ แม้ถูกดูด่าเยียนตีก็ยังทนอยู่ได้โดยไม่โต้ตอบ (วคิน อินทสระ, 2514, หน้า 58)

14. การทำงานไม่ให้คั่งค้าง หลักการทำงานให้เสร็จลุล่วงมีดังนี้ 1) ฉันทะ คือ มีความพอใจในงานที่ทำ 2) วิริยะ คือ มีความตั้งใจ พากเพียรในงานที่ทำ 3) จิตตะ คือ มีความเอาใจใส่ในงานที่ทำ 4) วิมังสา คือ มีการคิดพิจารณาทบทวนงานนั้นๆ

15. การให้ทาน การให้ทาน คือ การให้ที่ไม่หวังผลตอบแทนโดยหมายให้ผู้ที่ได้รับพ้นจากทุกข์ แบ่งออกเป็น 3 อย่างได้แก่ 1) อามิสทาน คือ การให้วัตถุ สิ่งของ หรือเงินเป็นทาน 2) ธรรมทาน คือ การสอนให้ธรรมะเป็นความรู้เป็นทาน 3) อภัยทาน คือ การให้อภัยในสิ่งที่คนอื่นทำไม่ดีกับเรา ไม่จองเวรหรือพยาบาทกัน

16. การประพฤติธรรม การประพฤติธรรม คือ การปฏิบัติให้เป็นไปด้วยความถูกต้องและความดี คือ สุจริต 3 ได้แก่ 1) กายสุจริต 3 คือ (1) การไม่ฆ่าสัตว์ หมายถึงรวมหมดตั้งแต่สัตว์เล็กสัตว์ใหญ่ และมนุษย์ (2) การไม่ลักทรัพย์ หมายถึงรวมถึงการคอร์รัปชัน ไปหลอกหลวง ปล้นจี้ชาวบ้านด้วย (3) การไม่ประพฤติผิดในกาม หมายถึงรวมถึงการคบชู้ นอกใจภรรยา และการช่มชื่นด้วย 2) วาจาสุจริต 4 คือ (1) การไม่พูดเท็จ คือ การพูดแต่ความจริง ไม่หลอกหลวง (2) การไม่พูดคำหยาบ คือ คำที่ฟังแล้วไม่รื่นหู เกิดความรู้สึกไม่สบายใจรวมหมด (3) การไม่พูดจาส่อเสียด การนินทาว่าร้าย (4) การไม่พูดเพ้อเจ้อเหลวไหล คือ การพูดที่ไม่เป็นสาระ หาประโยชน์อันใดมิได้ 3) มโนสุจริต 3 คือ (1) การไม่โลภอยากได้ของผู้อื่น คือ การนียกอยากได้ของเขามาเป็นของเรา (2) การไม่คิดพยาบาทปองร้ายผู้อื่น คือ การนียกอยากให้คนอื่นประสบเคราะห์กรรม คิดจะทำร้ายผู้อื่น (3) การเห็นชอบ คือ มีความเชื่อความเข้าใจในความเป็นจริง ความถูกต้องตามหลักคำสอนตามแนวทางพระพุทธศาสนา

17. การสงเคราะห์ญาติ ลักษณะของญาติที่ควรให้การสงเคราะห์ เมื่ออยู่ในฐานะดังนี้ คือ 1) เมื่อยากจนหาที่พึ่งมิได้ 2) เมื่อขาดทุนทรัพย์ในการค้าขาย 3) เมื่อขาดยานพาหนะ 4) เมื่อขาดอุปกรณ์ทำมาหากิน 5) เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย 6) เมื่อคราวมีธุระการงาน 7) เมื่อคราวถูกใส่ความหรือมีคดี

18. ทำงานที่ไม่มีโทษ งานที่ไม่มีโทษ ประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้ 1) ไม่ผิดกฎหมาย คือ ทำให้ถูกต้องตามกฎหมายของบ้านเมือง 2) ไม่ผิดประเพณี คือ แบบแผนที่ปฏิบัติกันมาแต่เดิม ควรดำเนินตาม 3) ไม่ผิดศีล คือ ข้อห้ามที่บัญญัติไว้ในศีล 5 4) ไม่ผิดธรรม คือ หลักธรรมทั้งหลายอาทิเช่น การพ้น การหลอกหลวง

19. ละเว้นจากบาป บาป คือ สิ่งที่ไม่ดี เสีย ความชั่วที่ติดตัว ซึ่งไม่ควรทำ ท่านว่าสิ่งที่ทำแล้วถือว่าเป็นบาป ได้แก่ อุกุศลกรรมบถ 10 คือ 1) ฆ่าสัตว์ 2) ลักทรัพย์ 3) ประพฤติผิดในกาม 4) พูดเท็จ 5) พูดส่อเสียด 6) พูดคำหยาบ 7) พูดเพ้อเจ้อ 8) โลภอยากได้ของเขา 9) คิดพยาบาทปองร้ายคนอื่น 10) เห็นผิดเป็นชอบ

20. สรรวมจากการดื่มน้ำเมา น้ำเมานั้น อาจทำมาจากแป้ง ข้าวสุก การปรุงโดยผสมเชื้อ หรืออะไรก็แล้วแต่ที่ดื่มแล้วทำให้มีเมามา เช่น เบียร์ ไวน์ เหล้า

21. ไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย ธรรมในที่นี้ก็คือหลักปฏิบัติที่ทำแล้วมีผลในทางดีและเป็นจริงที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงโปรดแนะทางไว้ สิ่งที่ไม่ควรประมาท ได้แก่ 1) การประมาทในเวลา คือ การปล่อยให้เวลาล่วงเลยไปโดยไม่ทำอะไรให้เกิดประโยชน์ หรือผลดีวันประกันพรุ่ง เป็นต้น 2) การประมาทในวัย คือ คิดว่าอายุน้อย ไม่ต้องทำความเพียรก็ได้เพราะยังต้องมีชีวิตอยู่อีกนาน เป็นต้น 3) การประมาทในความไม่มีโรค คือ คิดว่าตัวเองแข็งแรงไม่ตายง่ายๆ ก็ปล่อยปละละเลย เป็นต้น 4) การประมาทในชีวิต คือ การไม่กำหนดวางแผนถึงอนาคต คิดอยู่แต่ว่ายังมีชีวิตอยู่อีกนาน เป็นต้น 5) การประมาทในการงาน คือ ไม่ขยันตั้งใจทำให้สำเร็จ ปล่อยตามเรื่องตามราว หรือปล่อยให้ดินพอกหางหมู เป็นต้น 6) การประมาทในการศึกษา คือ การไม่คิดศึกษาเล่าเรียนในวัยที่ควรเรียน หรือขาดความเอาใจใส่ที่เพียงพอ 7) การประมาทในการปฏิบัติธรรม คือ การไม่ปฏิบัติสมาธิภาวนาหรือศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้เพราะคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัว เป็นต้น

22. มีความเคารพ สิ่งที่ควรเคารพมีอยู่ดังนี้ 1) พระพุทธเจ้า 2) พระธรรม 3) พระสงฆ์ 4) การศึกษา 5) ความไม่ประมาท คือ การดำเนินตามหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนาอื่นๆ ด้วยความเคารพ 6) การสนทนาปราศรัย คือ การต้อนรับอาคันตุกะผู้มาเยือนด้วยความเคารพ

23. มีความถ่อมตน ความอ่อนน้อมถ่อมตน คือ การไม่แสดงออกถึงความสามารถที่ตัวเองมีอยู่ให้ผู้อื่น ทราบเพื่อข่มผู้อื่น หรือเพื่อโอ้อวด การไม่โอ้อวดดี เย่อหยิ่งจองหอง แต่แสดงตนอย่างสงบเสงี่ยม ลักษณะของคนถ่อมตนนั้นมีดังนี้ 1) มีกิริยาที่นอบน้อม 2) มีวาจาที่อ่อนหวาน 3) มีจิตใจที่อ่อนโยน

24. มีความสันโดษ คำว่าสันโดษ หมายถึง การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ในของของตัวลักษณะของความสันโดษ เป็นดังนี้ คือ 1) ยถาลาภสันโดษ หมายถึง ความยินดีตามมีตามเกิด คือ มีแค่ไหนก็พอใจเท่านั้น เป็นอยู่อย่างไรรู้จักพอใจ ไม่คิดน้อยเนื้อต่ำใจในสิ่งที่ตัวเองเป็นอยู่ 2) ยถาพลสันโดษ หมายถึง ความยินดีตามกำลัง เรามีกำลังแค่ไหนก็พอใจเท่านั้น ตั้งแต่กำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังบารมี หรือกำลังความสามารถ เป็นต้น 3) ยถาสารูปสันโดษ หมายถึง ความยินดีตามควร ซึ่งโยงใยไปถึงความพอเหมาะพอควรในหลายๆ เรื่อง เช่น รูปลักษณ์ของตนเอง และรวมทั้งฐานะที่เราเป็นอยู่ (ชมรมพุทธศาสตร์ 9 สถาบัน, 2528), หน้า 216)

25. มีความกตัญญู หมายถึง การรำลึกถึงพระคุณที่เคยให้ความอุปการะแก่เราด้วยความเคารพยั้งสิ่งของหรือผู้ที่ควรกตัญญูนั้นมีดังนี้ 1) กตัญญูต่อบุคคล บุคคลที่ควรกตัญญูก็คือใครก็ตามที่มีบุญคุณควรระลึกถึงและตอบแทนพระคุณ เช่น บิดา มารดา อาจารย์ เป็นต้น 2) กตัญญูต่อสัตว์ ได้แก่ สัตว์ที่มีคุณต่อเรา ช่วยทำงานให้เรา เราก็ควรเลี้ยงดูให้ดี เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย หรือสุนัขที่ช่วยเฝ้าบ้าน เป็นต้น 3) กตัญญูต่อสิ่งของ ได้แก่ สิ่งของทุกอย่างที่มีคุณต่อเรา เช่น หนังสือที่ให้ความรู้แก่เรา อุปกรณ์ทำมาหากินต่างๆ เราไม่ควรทิ้งขว้าง หรือทำลายโดยไม่เห็นคุณค่า

26. การฟังธรรมตามกาล เมื่อมีโอกาส เวลา หรือวันสำคัญต่างๆ ก็ควรต้องไปฟังธรรมบ้างเพื่อสดับตรับฟังสิ่งที่เป็นประโยชน์ในหลักธรรมนั้นๆ และนำมาใช้กับชีวิตเราเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น เวลาที่ควรไปฟังธรรมนั้นก็มี ดังนี้คือ 1) วันธรรมสวนะ ก็คือวันพระ หรือวันที่สำคัญทางศาสนา 2) เมื่อมีผู้มาแสดงธรรมก็อย่างเช่น การฟังธรรมตามวิทยุ การที่มีพระมาแสดงธรรมตามสถานที่ ต่างๆ หรือการอ่านจากสื่อต่างๆ 3) เมื่อมีโอกาสกันสมควร อาทิเช่นในวันอาทิตย์เมื่อมีเวลาว่าง หรือในงานมงคล งานบวช งานกฐิน งานวัด เป็นต้น

27. มีความอดทน ลักษณะของความอดทนนั้นสามารถจำแนกออกเป็นดังต่อไปนี้คือ 1) ความอดทนต่อความลำบาก คือ ความลำบากที่ต้องประสบตามธรรมชาติ ซึ่งอาจมาจากสภาพแวดล้อม เป็นต้น 2) ความอดทนต่อทุกข์เวทนา คือ ทุกข์ที่เกิดจากสังขารของเราเอง เช่น ความไม่สบายกาย เป็นต้น 3) ความอดทนต่อความเจ็บใจ คือ การที่คนอื่นทำให้เราผิดหวัง หรือพูดจาให้เจ็บช้ำใจ ไม่เป็นอย่างที่หวัง เป็นต้น 4) ความอดทนต่ออำนาจกิเลส คือ สิ่งยั่วยวนทั้งหลายถือเป็นกิเลสทั้งทางใจและทางกาย อาทิเช่น ความนึกโลภอยากได้ของเขา หรือการพ่ายแพ้ต่ออำนาจเงิน เป็นต้น

28. เป็นผู้ว่าง่าย การทำให้เป็นคนว่าง่ายนั้นทำได้ดังนี้ 1) ลดมานะของตัว คือ การไม่ถือตัว ความไม่สำคัญตัวเองว่าเป็นอย่างไร เป็นอย่างไร อาทิเช่น ถือตัวว่าการศึกษาคึกกว่า เป็นต้น 2) ละอุปทาน คือ การไม่ยึดถือในสิ่งที่เรา มี เราเป็น หรือถือมั่นในอำนาจกิเลสต่างๆ 3) มีสัมมาทิฐิ คือ มีปัญญาที่เห็นชอบ การเห็นถูก เห็นควรตามหลักอริยสัจ 4 เชื่อเรื่องความไม่เที่ยง เชื่อในเรื่องบุญเรื่องบาป เป็นต้น

29. การได้เห็นสมณะ คำว่าสมณะแปลตรงตัวได้ว่า ผู้สงบ (หมายถึงผู้อยู่ในสมณเพศ) คุณสมบัติของสมณะต้องประกอบไปด้วย 3 อย่างคือ 1) ต้องสงบกาย คือ มีความสำรวมในการกระทำทุกอย่าง รวมถึงกิริยา มารยาท ตามหลักศีลธรรม 2) ต้องสงบวาจา คือ การพูดจาให้อยู่ในกรอบของความพอดี มีความสุภาพ

สงบเสงี่ยมในคำพูดและภาษาที่ใช้ เป็นไปตามข้อปฏิบัติ ประเพณี 3) ต้องสงบใจ คือ การทำใจให้สงบ ปราศจากกิเลสครอบงำ ไม่ว่าจะเป็ โลก โกรธ หลง หรือความพยาบาทใดๆ ตั้งมั่นอยู่ในสมาธิภาวนา

30. การสนทนาธรรมตามกาล การได้สนทนากันเรื่องธรรม ทำให้ขยายขอบเขตการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ และได้รู้ในสิ่งใหม่ๆ ที่เราอาจนึกไม่ถึง หรือเป็นการเผื่อแผ่ความรู้ที่เรามีให้แก่ผู้อื่นได้ทราบด้วย

31. การบำเพ็ญตบะ ตบะ โดยความหมายแปลว่า ทำให้ร้อน ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด การบำเพ็ญตบะ หมายรวมถึง การทำให้กิเลสความรุ่มร้อนต่างๆ หดไป หรือเบาบางลง ลักษณะการบำเพ็ญตบะมี ดังนี้ 1) การมีใจสำรวมในอินทรีย์ทั้ง 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ไม่ให้หลงติดอยู่กับสัมผัสภายนอก มากเกินไป ไม่ให้กิเลสครอบงำใจเวลาที่รับรู้อารมณ์ผ่านอินทรีย์ทั้ง 6 2) การประพฤติรักษาพรหมจรรย์ เว้นจากการร่วมประเวณี หรือกามกิจทั้งปวง 3) การปฏิบัติธรรม คือ การรู้และเข้าใจในหลักธรรมเช่นอริยสัจ เป็น ต้น ปฏิบัติตนให้อยู่ในศีล และถึงพร้อมด้วยสมาธิ และปัญญา โดยมีจุดหมายสูงสุดที่พระนิพพาน กำจัดกิเลส ละวางทุกสิ่งได้หมดสิ้นด้วยปัญญา

32. การประพฤติพรหมจรรย์ คำว่า พรหมจรรย์ หมายความว่า การบวชซึ่งละเว้นเมถุน การครอง ชีวิตที่ปราศจากเมถุน การประพฤติธรรมอันประเสริฐ ลักษณะของธรรมที่ถือว่าเป็นการประพฤติพรหมจรรย์ นั้น มีอยู่ดังนี้คือ 1) ให้ทาน บริจาคทานไม่ว่าจะเป็นทรัพย์ สิ่งของ เงินทอง หรือปัญญา 2) ช่วยเหลือผู้อื่นใน กิจการงานที่ชอบ ที่ถูกที่ควร 3) รักษาศีล 5 คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมย ไม่ทำผิดในกาม ไม่พูดปด ไม่ดื่ม น้ำเมา 4) มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา กับคนที่เราต้องพบปะด้วยทุกคน 5) จงดเว้นจากการเสพกาม 6) ยินดี ในคู่ของตน คือ การมีสามีหรือภรรยาคนเดียว 7) เพียรพยายามที่จะละความชั่ว ไม่ทอดทิ้งในความบาก บั่น 8) รักษาซึ่งศีล 8 คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมย ไม่ร่วมประเวณี ไม่พูดปด ไม่ดื่มน้ำเมา ไม่บริโภคอาหารตั้งแต่ เที่ยงวันเป็นต้น ไม่ฟ้อนรำ ขับร้อง บรรเลงดนตรี ดูการละเล่น ใช้ของหอมหรือเครื่องประดับ ไม่นอนบนที่สูง ใหญ่ หรุหร่า 9) ใช้ปัญญาเห็นแจ้งใน ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค 10) ศึกษาปฏิบัติในศีล สมาธิ ปัญญา ให้รู้แจ้ง เห็นจริง

33. การเห็นอริยสัจ อริยสัจ หมายความว่า ความจริงอันประเสริฐ หลักแห่งอริยสัจมีอยู่ 4 ประการ ดังนี้ 1) ทุกข์ คือ ความไม่สบายกายไม่สบายใจ 2) สมุทัย คือ เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ 3) นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ภาวะที่ตัดขาดดับสิ้นไป 4) มรรค คือ ข้อปฏิบัติ หรือหนทางที่นำไปสู่การดับทุกข์

34. การทำให้แจ้งในพระนิพพาน นิพพาน คือ ภาวะของจิตที่ดับกิเลสได้หมดสิ้น หลุดจากอำนาจ ครอบงำ และไม่ต้องวนเวียนอยู่ในสังสารวัฏอีก

35. มีจิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม คำว่า “โลกธรรม” มีความหมายถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นอยู่เป็น ประจำบนโลกนี้ ซึ่งเราไม่ควรมิจิตหวั่นไหวต่อสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ลักษณะของโลกธรรมมี 4 ประการคือ 1) การได้ ลาก เมื่อมีลาภผลก็ย่อมมีความเสื่อมนเป็นธรรมดา มีแล้วก็ย่อมหมดไปได้ เป็นแค่ความสุขชั่วคราว เท่านั้น 2) การได้ยศ ยศถาบรรดาศักดิ์ ล้วนเป็นสิ่งสมมุติขึ้นมาทั้งนั้น เป็นสิ่งที่คนยอมรับกันว่าเป็นอย่างโน้น อย่างนี้ พอหมดยศก็หมดบารมี 3) การได้รับการสรรเสริญ ที่ได้มีคนนิยมชมชอบ ที่นั่นก็ย่อมต้องมีคนเกลียด ชังเป็นเรื่องธรรมดา การถูกนินทาจึงไม่ใช่เรื่องผิดปกติ 4) การได้รับความสุข ที่ได้มีสุขที่นั่นก็ย่อมมีทุกข์ด้วย มีความสุขแล้วก็อย่าหลงระเริงไปจนลืมนึกถึงความทุกข์ที่แฝงมาด้วย

36. มีจิตไม่โศกเศร้า การทำให้จิตไม่โศกเศร้านั้น มีข้อแนะนำดังนี้ 1) ใช้ปัญญาพิจารณาอยู่ หนึ่งถึงความไม่เที่ยงในสิ่งของทั้งหลายและร่างกายของเรา 2) ไม่ยึดมั่นในตัวตน หรือความจริงยั่งยืนในคน

หรือสิ่งของว่าเป็นของเรา 3) ทุกอย่างในโลกล้วนเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะ แม้ร่างกายเราก็ใช้เป็นที่ยึดชั่วคราวเท่านั้น 4) คิดว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วนไม่เที่ยงด้วยกันทั้งนั้น

37. มีจิตปราศจากกิเลส กิเลส คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเศร้าหมอง ซึ่งได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง

38. มีจิตเกษม เกشم หมายถึง ความสุข สบาย หรือสภาพที่มีจิตใจที่เป็นสุข มีจิตเกษมก็คือว่า มีจิตที่เป็นสุขในที่นี้หมายถึงการละแล้วซึ่งกิเลส

สรุปได้ว่า มงคลชีวิต 38 ประการ เป็นหมวดธรรมะที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และการนำไปปฏิบัติ เพราะเป็นหมวดธรรมะ ที่เป็นขั้นเป็นตอนเกี่ยวเนื่องกัน และสามารถนำไปใช้กับชีวิตประจำวัน ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติมีความสมบูรณ์พร้อม คือฝึกให้เป็นคนดี สร้างความพร้อมในการฝึกตนเอง ฝึกตนให้เป็นคนมีประโยชน์ บำเพ็ญประโยชน์ ต่อครอบครัวและสังคม ธรรมะเบื้องต้นใส่ตัวให้เต็มที การฝึกภาคปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลสให้สิ้นไป ผลจากการปฏิบัติจนหมดกิเลส และยังประโยชน์สูงสุด ของการปฏิบัติให้เกิดขึ้น คือ ผู้ปฏิบัติจะมีจิตใจที่สะอาด บริสุทธิ์ บริบูรณ์ หมดกิเลส สามารถทำพระนิพพานให้แจ้ง สร้างบารมีให้ถึงที่สุดแห่งธรรมได้ในที่สุด

บทสรุป

มงคลชีวิต 38 ประการ เป็นหมวดธรรมะที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจและการในการนำไปปฏิบัติ เพราะเป็นหมวดธรรมะที่เป็นขั้นเป็นตอนเกี่ยวเนื่องกัน และสามารถนำไปใช้กับชีวิตประจำวัน ได้อย่างเหมาะสม ฝึกให้เป็นคนดี สร้างความพร้อมในการฝึกตนเอง ฝึกตนให้เป็นคนมีประโยชน์ บำเพ็ญประโยชน์ ต่อครอบครัวและสังคม เพื่อกำจัดกิเลสให้สิ้นไป ผู้ปฏิบัติจะมีจิตใจที่สะอาด บริสุทธิ์ บริบูรณ์ หมดกิเลส สร้างบารมีให้ถึงที่สุดแห่งธรรมได้ในที่สุดมงคล คือเหตุแห่งความสุข ความก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ให้พุทธศาสนิกชนได้พึงปฏิบัติ นำมาจากบทมงคลสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสตอบปัญหาเทวดาที่ถามว่า คุณธรรมอันใดที่ทำให้ชีวิตประสบความเจริญหรือมี “มงคลชีวิต”

หลักพุทธธรรมกับการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน การดำเนินชีวิตและการดำรงชีวิตนับว่าเป็นเรื่องใหญ่ เพราะจะต้องต่อสู้กับปัญหามากมายใหญ่ นานัปการ ทั้งปัญหาการครองชีวิต ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และปัญหาสุขภาพอนามัย ซึ่งแต่ละคนก็มีปัญหาที่แตกต่างกันไปคนละหลายปัญหาชีวิตควรเป็นอยู่อย่างมีความสุข เมื่อคนที่เคยรู้จักคุ้นเคยเคยพบกัน คำถามประโยคที่สองหลังจากกล่าวคำว่า สวัสดิ์เป็นการทักทายคือ สบายดีไหม? “คำว่าสบายดี” ในความหมายก็คือ มีความสุขเพราะมนุษย์โดยทั่วไปพากันแสวงหาความสุข ความสุขจึงเป็นเป้าหมายใหญ่ของชีวิต ความสุขมีทั้งสุขแบบโลก และสุขแบบธรรม สุขแบบโลกเป็นความสุขของชาวโลก หรือชาวบ้านซึ่งได้แก่พวกคฤหัสถ์ หรือฆราวาสจะพึงมีส่วนสุขแบบธรรมเป็นความสุขเกิดจากฉันทสมบัติ และภาวะที่ไม่มีกิเลส หรือปราศจากความทุกข์ทางใจ และสรุปองค์ความรู้จากการศึกษาครั้งนี้ในการนำหลักพุทธธรรมกับการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 หลักพุทธธรรมกับการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ชมรมพุทธศาสตร์ 9 สถาบัน. (2528). **มงคลชีวิต ฉบับ ธรรมทายาท เล่ม 2**. ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม (วัดธรรมกาย). กรุงเทพมหานคร: นิวไวด์เด็ก.
- บุญมา จิตจรัส. (2533). **มงคล 38 ประการ** ฝ่ายวิชาการ กองศาสนศึกษา กรมศาสนา. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา.
- ปิ่น มุกกันต์.พ.อ. (2502). **มงคลชีวิต ภาค 1-3** ประมวลทางก้าวหน้าตามแนวพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา.
- พระธรรมมหาวิริญฺดร. (2503). **มงคลที่ป็นี**. กรุงเทพมหานคร: ส.ธรรมภักดี.
- วศิน อินทสระ. (2514). **สาระสำคัญแห่งมงคล 38 เล่ม 1-1**. กรุงเทพมหานคร: บรรณาการ.